

Referat fra Språkmøtet 2010

Bakgrunn

Språkmøtet 2010 fant sted i Språkrådets lokaler i Oslo mandag 22. februar. Bakgrunnen for arrangementet var et kontaktmøte som ble holdt i desember 2008 for å etablere formell kontakt mellom sentrale språklige aktører i samfunnet og Språkrådet. Møtet ble innleda av direktør Sylfest Lomheim, som ønska alle velkommen og presenterte programmet for møtet.

28. april 2009 ble et nytt rapporteringsregime for språkpolitikk vedtatt i Stortinget, gjennom behandlingen av stortingsmeldingen *Mål og mening*. Hvert fjerde år skal Kulturdepartementet legge fram en stortingsmelding om språktilstanden i Norge. Som grunnlag for disse meldingene skal Språkrådet hvert år levere en språklig statusrapport.

Det var presentasjonen av den første rapporten, *Språkstatus 2010. Kunnskap frå elleve språkpolitiske område*, som utgjorde ramma rundt Språkmøtet 2010.

Språkstatus 2010 kan lastes ned fra denne nettsida:

<http://www.sprakradet.no/Politikk-Fakta/Spraakpolitikk/Sprakstatus/>

Se også pressemeldinger om rapporten:

<http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Aktuelt/Samlet-sprakpolitisk-dokumentasjon-fra-Sprakradet/> og

<http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Aktuelt/-Skavlan-gjor-det-skolen-skulle-ha-gjort/>.

Nedenfor står det mer om framleggingen av rapporten på møtet.

Språkpolitiske spørsmål i 2009

I den første delen av møtet gikk Lomheim gjennom viktige språkpolitiske spørsmål som har vært aktuelle i 2009.

Det første punktet gjaldt vedtaket om en ny revisjon av nynorsk. Høsten 2009 ble det oppnevnt ei nemnd som skal arbeide med denne revisjonen, og arbeidet er allerede i gang. Nynorskrevisjonen har, på samme måte som bokmålsrevisjonen fra 2005, som målsetning at klammeformene skal avvikles og erstattes med sidestilte former.

Det andre punktet gjaldt pressa. Noen mente at ordninga med direkte og indirekte pressestøtte diskriminerer små og lokalt forankra medier, andre stilte spørsmål ved kriteriene som ligger til grunn når støtta skal fordeles. I 2009 gikk det en debatt om kobling mellom momsfristak (indirekte pressestøtte) og om avisredaksjonene åpner for både nynorsk og bokmål på redaksjonell plass. Styret i Språkrådet har tatt til orde for at journalister selv bør få velge hvilken målform de vil bruke i spaltene.

Punkt tre var språkplakaten for næringslivet, som ble karakterisert som en viktig symbolsak for arbeidet med å fremme det norske språket. Parolen for plakaten, som både NHO og Språkrådet står bak, er «Norsk når du kan, engelsk når du må».

Under punkt fire ble det opplyst om at Språkrådet i 2009 oppretta en egen terminologitjeneste med tre rådgivere. Det ble understreka at Norge har ligget etter våre naboland når det gjelder arbeidet med terminologi og fagspråk.

Den femte og siste saken Lomheim viste til, var beslutningen om å tilsette en rådgiver som skal arbeide med samfunnskontakt.

Presentasjon av Språkstatus 2010. Kunnskap frå elleve språkpolitiske område

Den andre delen av møtet besto i en presentasjon av og en diskusjon rundt rapporten *Språkstatus 2010*. De inviterte møtedeltakerne ble bedt om å huske på at det er første gang en slik rapport har blitt skrevet – både i Språkrådets historie og i Norge generelt. Rapporten er et samarbeidsprosjekt, og både ledelsen og rådgiverne har deltatt i utforminga. Den er delt inn i elleve kapitler, og hvert kapittel tar for seg et språkpolitisk område: språkholdninger, rettskrivingsnormer og språkutvikling, språkbruk i staten, språkbruk i arbeids- og næringslivet, språkbruk i kultursektoren, språkopplæring, språkbruk i høyere utdanning og forskning, fagspråk og terminologi, språk og IKT, flere språk og nabospråk.

Det var så lagt opp til spørsmål om rapporten, og en av deltakerne ba Språkrådet om å peke på eventuelle overraskende funn. Blant de positive overraskelsene kunne Lomheim melde at nordmenn foretrekker norsk musikk på norsk, og statistikken viser også at det blir produsert mer musikk på norsk nå enn tidligere. Et annet gledelig funn er at bedriftsledere ikke tror at det er et fortrinn å bruke engelsk språk i markedsføring av produkt. Det er også oppløftende at mer enn 80 prosent av alle nordmenn mener det er viktig med rettskriving, til tross for at rundt 60 prosent ikke tror at skolene gjør en god jobb når det gjelder rettskrivingsopplæring. Dessuten ble det pekt på at undervisninga og mye av undervisningsmateriellet i skolen er for dårlig – først og fremst med tanke på språket. Det var, naturlig nok, brei enighet om at det er viktig å gjøre noe med dette, og noen etterlyste en godkjenningsinstans for læreverk. Det ble i tillegg pekt på at selv om staten stadig ikke oppfyller krava til fordeling av bokmål og nynorsk, så er situasjonen noe bedre enn før – spesielt når det gjelder statlige nettsteder. Det ble også kommentert at det blir undervist på engelsk ved en fjerdedel av masterprogramma, som blir tilbudt i Norge, mens andelen av studenter med utenlandsk statsborgerskap som velger disse programma bare er på 15 prosent.

Flere av deltakerne var skeptiske overfor praksisen med at elever med foreldre av utenlandsk opprinnelse eller et annet morsmål enn norsk skal bli fritatt fra sidemålsopplæring. Opplæringslova er endret, og deltakerne var spente på om endringa vil ha noen effekt i praksis.

Språksituasjonen i Danmark og Sverige

Temaene for den siste delen av møtet var språksituasjonen i Sverige og Danmark og språksamarbeidet mellom de skandinaviske landa. Først fortalte Sabine Kirchmeier-Andersen, direktør i Dansk Sprognævn, kort om den språkpolitiske statusen i Danmark. Hun sa at den danske regjeringa har starta en kampanje for å styrke bevisstheten om det danske språket. Arbeidet med et språkbarometer som skal fortelle om ulike deler av samfunnslivet og ta for seg utviklinga fra år til år, er under planlegging også i Danmark. Foreløpig er dette arbeidet begrensa til universitetsmiljøet, men danske myndigheter lar seg inspirere av en større europeisk evaluering der man har henta inn svar fra språkråda i de ulike landa. Ellers kunne den danske direktøren fortelle at et nasjonalt terminologisenter er på trappene også i vårt naboland i sør.

Undervisning på engelsk ved mange masterprogram gjør seg gjeldene også der, og denne tendensen viser seg også til dels ved program på bachelornivå.

Når det gjelder situasjonen i Sverige, kunne Birgitta Lindgren, som er nyordsansvarlig og nordisk og internasjonal sekretær i Språkrådet i Sverige, fortelle at det alt i 2002 ble lagt fram en stor utredning om det svenske språkets tilstand. I 2009 ble Sveriges første språklov vedtatt. Den sier at alle har rett – men ikke plikt – til opplæring i svensk, at språket i offisielle tekster skal være «klart og begripelig», og at svensk skal være det offentlige språket i internasjonal sammenheng. Hittil har man i Sverige vært mest opptatt av analyser av engelsk i høgskolesammenheng og av tilgjengelighet til statlige nettsted. I det videre rapporteringsarbeidet tar Språkrådet i Sverige sikte på å redegjøre for to eller tre språkpolitiske områder per år. I Sverige er det lovbestemt at alle myndigheter skal arbeide med terminologi. I *Rikstermbanken* kan dessuten svenskene søke gratis i termer på Internett.

Bodil Aurstad, leder i Nordisk Sprogkoordination, var invitert spesielt med tanke på nettverksbygging og satsingsområder på tvers av de nordiske språkgrensene. Hun fortalte at man står overfor mange utfordringer når det gjelder det språklige samarbeidet i Norden, og spesielt innenfor undervisningssektoren. Her er det viktig å prioritere læreverk og skandinaviske ordbøker spesielt tilrettelagt for barn. Aurstad sa at det er viktig at man tenker over i hvilken grad en bør tekste fjernsynsprogram og filmer fra de andre skandinaviske landa, spesielt det som kan bli brukt som audiovisuelt undervisningsmateriell. Det ble også understreka hvor viktig det er med kunnskap og vilje i lærerstanden, og at viktige tiltak i denne sammenhengen er etterutdanning og tilrettelegging av lærerutdanninga. Det var enighet om at nabospråksinnlæringa bør komme inn så tidlig som mulig i utdanningsløpet.

Lomheim avslutta med å takke for oppmøtet og gode innspill, og ønska alle velkommen tilbake til Språkmøtet 2011.

Språkrådet, 26.2.2010